

УДК 631.1

Р.Я. Корінець

Заступник директора Інституту розвитку аграрних ринків, магістр державного управління, м. Київ

ХУДОЖНЯ ЛІТЕРАТУРА ЯК ІНФОРМАЦІЙНЕ ДЖЕРЕЛО ДЛЯ ПРОСУВАННЯ КООПЕРАТИВНОЇ ІДЕЇ

На прикладі аналізу літературних праць, зокрема творчості російського поета Володимира Маяковського, продемонстровано можливості художньої літератури як інформаційного джерела для просування кооперативної ідеї, розвитку кооперативного руху в селах.

Ключові слова: кооператив, література, казка, інформація, Володимир Маяковський

Постановка проблеми. Економіст Карл Маркс зазначав, що “теорія стає матеріальною силою, як тільки вона оволодіває масами” [1]. Зважаючи на те, що “в Україні практично зупинився процес створення сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів, а в окремих регіонах вони припинили свою діяльність” [2], кооперативна теорія, кооперативна ідея ще не оволоділи масами і не стали важливими чинниками соціально-економічного життя українського села.

Як зазначає Г.В. Фінашина, “з економічної точки зору кооперація — це процес добровільного об’єднання зусиль і ресурсів суб’єктів, зацікавлених у досягненні певних соціально-економічних результатів, які можливо отримати лише або швидше за допомогою групових дій” [3]. Однак такої зацікавленості може й не бути, якщо потенційні учасники не усвідомлюють переваг та вигід таких групових дій чи навіть не знайомі з предметом кооперації.

Залучивши авторитетних письменників до просування ідей кооперації як “явища незвичайного, явища оригінального” [4], можна досягти значного ефекту: інформація у формі літературних образів запам’ятовується набагато швидше, глибше, легше, ніж наукові трактати. Наскільки ефективно використовуються сьогодні можливості літерату-

ри для “просування” ідеї кооперації, зокрема, у селах, — головна проблема цього дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Наукових досліджень відображення в художній літературі проблем кооперації досі не виявлено. Дуже мало й сучасних літературних творів на цю тему. Вірші Сергія Жадана відображають те ставлення до кооперації, що сформувалося у пострадянському суспільстві: “Я прийшов у цей бізнес з вулиці, ще за совка. Я точно знаю, що класова рівність — найбільш нетривка. Я палив кооператорів у вісімдесятих і в дев’яностих бомбив фірмачів. Я ніде не вчився політекономіки, і сам нікого не вчив” [5]. Схожу думку щодо кооперації зразка 1991 р., неприйняття й нерозуміння кооперації знаходимо у іншого літератора: “Сделаем ревизию всей кооперации. Вычистим под корень в ней мы спекуляцию” [6].

Російський кредитний споживчий кооператив “Лідер” уже в теперішній час організував конкурс віршів, присвячений ювілею кооперативу. Звісно, це не професійна література, однак спостерігається зовсім інше ставлення до кооперативів: “Мы в нем рациональный выход видим из наших сложных жизненных проблем” [7].

У “Бюлетені кредитних спілок України” знаходимо розділ “Байки від Марічки Зозулі”. Байка “Про те, як одна спілка з ліквідністю впоралася” починається так, як зазвичай починаються казкові твори: “Була собі одна кредитна спілка...” [8]. Незважаючи на те, що Національна асоціація кредитних спілок України є міцною організацією, котра має власну систему професійного консультування та поширення інформації [9], згадана рубрика є постійною в “Бюлетені”, який вона публікує, і це свідчить про популярність байки як форми подання матеріалу.

Прикладів таких творів про сільськогосподарські обслуговуючі кооперативи в Україні виявити не вдалося.

Кооперація не стала популярною темою для сьогодишньої української художньої літератури. Письменники не створили привабливих образів людини-кооператора, не змалювали діяльність людини в кооперації та кооператив як важливе суспільне явище, місія якого, за визначенням відомого діяча англійської кооперації Н. Нельсона, — “зробити моральними людей та економічні відносини” [10].

Мета цієї статті — через дослідження творів художньої літератури продемонструвати можливості їх використання як джерела інформації про кооперативи і кооперацію, для просування ідеї кооперації.

Виклад основного матеріалу. Науковці звертають увагу на те, що у вітчизняній літературі ХІХ ст., коли на території України зароджувався кооперативний рух, були спроби відобразити це явище, зокрема, показати намагання інтелігенції “творити нові види суспільних взаємин, залишаючись при цьому просвітниками. У своїх спробах організувати селянські кооперативи (“Понад Дніпром” І. Тобілевича, “Конон Блискавиченко” М. Кропивницького, “Нахмарило” Б. Грінченка, “Катерина Чайківна” Н. Кибальчич-Симонової) вони зазнають краху” [11]. Згадані твори майже не відомі сучасному читачеві, хоча імена їхніх авторів — І. Тобілевича, М. Кропивницького, Б. Грінченка — добре знані широкому загалу. Н.М. Кибальчич-Симонова на літературному конкурсі 1892 р. одержала першу премію за драму “Катерина Чайківна”, яка стала на довгі роки репертуарною п’єсою українського про-

фесійного й любительського театру [12], проте інформація про друкування творів цієї авторки закінчується 1917 р. [13].

Причини незначної популярності багатьох творів на теми кооперації чітко виклав Іван Франко: “Отже, судячи українське духове життя з тих праць, наукових, белетристичних та публіцистичних, які виходять з-під пера українців чи то в Росії під цензурою, чи в Галичині, бачимо поперед усього розвій думок у теоретичнім, абстрактнім напрямі. Інтереси до абстрактних питань переважають над інтересом до конкретних справ. <...> Ся перевага теорії і залюбовання в теоріях не випадкове явище; воно — ознака глибокого розриву між інтелігенцією й народом і почуття тої інтелігенції, що вона безсила і нічогосінько не може зробити для влекшення долі того народу. Сей розрив, мов темна прірва, зіває на нас навіть із таких письменних праць українців, що займаються народом, що дишуть гарячою любов’ю до того народу. Прочитайте хоч би статтю про штунду в “Житю і Слові”, навіть статтю про артілі. Без сумніву, статті писані людьми, що люблять свій народ, тішаться його поступом, співчують його стражданням. Та що з того? У авторів видно все те, та при тім видно також, що всі свої відомості про дані явища в житті народа вони брали з газет або з уст інших людей. Близької, живої знайомості з народом тут не видно, то й статті при всій цікавості фактів виходять холодні, нема в них того особистого тепла, що надихає всяке слово чоловіка, особисто знайомого з ділом і з людьми” [14]. Підтвердження думки Івана Франка знаходимо у словах керівника вже згаданого кооперативу “Лідер”: “Наші професійні поети не зацікавилися¹. Напевно, це нормально: кредитна кооперація, на жаль, тема не поетична. Тому ми хвилювалися, чи відгукнуться люди. Але переживання наші виявилися марними: люди, які здатні розгледіти поезію у буденній роботі кредитного кооперативу, відгукнулися” [7].

Розвиток кооперативного руху в Україні радянського періоду припадає на часи нової економічної політики (непу). Глашатаєм кооперації серед літераторів був Володимир Маяковський. У праці “Як робити вірші” він пише: “Двічі по два чотири” — саме по собі не живе і жити не може. <...> Треба зробити цю істину такою, що запам’ятовується ..., треба показати її непохитність на низці фактів (наприклад, зміст, тема). <...> Здається, вірші “Виходжу один я на дорогу...” — це агітація за те, щоб дівчата гуляли з поетами. Одному, бачте, нудно. *Ех, дати б такої сили вірш, що кличе об’єднуватися в кооперативи!*” [15].

З цих позицій показовим є твір В. Маяковського “Сказка про купцову націю, мужика и кооперацію” [16]. Вибір форми казки орієнтований передусім на сприйняття її змісту сільським населенням. Таке подання матеріалу дає змогу використовувати елементи народних пісень, частівок, словесні повтори, казкові образи, що легко сприймаються селянами, для яких від народження це було частиною життя. Ця легкість підсилюється вживанням щоденної лексики селян: серед “полей зеленешенек”, “лесов дремучих” важка праця, де “одному Петру не поднять весь труд, и один Семен не на всё умен”. І вихід із ситуації нібито простий і зрозумілий кожному: “...у нас испокон веков хоть неписанный есть закон таков, Если ладят где дело дельное, то работа

¹ Мова йде про літературний конкурс, організований кооперативом “Лідер”.

кипит там артельная. Где один весь год ходит топчется, там концы сведет разом общество”. Отже, для селянина кооперація є історично близькою: “Про обычай тот думал, братцы, я. Нам давно сродни кооперація”.

Герой повісті Михайла Булгакова “Собаке сердце” наголошував на тому, що “розруха не в клозетах, а в головах” [17]. В. Маяковський ту саму думку висловлює, використовуючи образи та ситуації із сільського життя: “Наша бедность-то, как поля, ползет. В голове у нас темный лес растет”. Цією ситуацією — незнанням, темністю — користується “купчина”: “обзаведшись своей частной лавочкой, он товар продавал с понадлавочкой. По копейке да по рублику обирал деревенскую публику”. Змальована далі картина повністю ідентична сьогоденню: селянам часто нікому продати свій товар, окрім перекупника, який “закупает хлеб в свой большой лабаз. Продавал мужик, хоть и нехотя, да ведь некуда больше ехать-то”. При цьому “цена у купцов уговорена. Перешепчутся, переглянутся, барыши в их руках и останутся”. Тоді, як і тепер, переробник зерно “на муку молот, хлебы делаю, наживал на том сотни целые”. А далі показано ситуацію, дещо схожу на нинішню торгівлю зерном вертикально інтегрованими компаніями далі: “Ну, а третий брат жил с меньшими в лад: хлеб в корабль грузил, за моря возил. Воротил старшой миллионами”. У такій простій формі зображено практично весь маркетинговий ланцюг виробництва та збуту зерна. Автор дивується, чому ніхто не змінює ситуацію, що склалася: “Коль работают артелью умели мы, то чего ж торговать не артелями?”. Адже тут немає нічого складного: “Закупив товары, стены выбелив, не дадим торгашам нашей прибыли”.

Однак якщо ситуація зміниться, то в активних кооперативів з’явиться чимало ворогів, у тому числі й неявних, які задля власної вигоди намагатимуться “очолити” кооперативний рух, щоб дискредитувати його. Автор змальовує образ купця, який влізає “без мыла в правление”, аби, “добившись доверья и почести”, розвалити кооператив. І тоді станеться так, що “...пошла гулять злая славочка: захирела, мол, наша лавочка”. Звичайно, як і в будь-якій казці, тут добро врешті-решт перемагає зло. Автор закликає: “...Международный день кооперации². Этот праздник на селе справим прочих веселей”. Та, проте, слід не тільки веселитися, а й вчитися: “Словно море волнами скорыми, все село кипит разговорами. Ораторы, кооператоры, расскажите, как купить плуги, тракторы”.

Про те, як за допомогою кооперативу створюється додана вартість, у казці розповідають члени кооперативів. Про збутовий кооператив: “Я бы сам и не силен за границу сплавить лен, да, дождавшись лучших цен, мне его продал “Льноцентр”. Про переробний: “Мы б на грече потеряли не одну полушку, да открыл нам “Сельсоюз” рядом крупоружку”. Про постачальницький кооператив: “По цене оптовой купим гвозди, косы, спички. Эх, коса дешева, хоть узоры вышивай”. Створюючи такий привабливий образ кооперативу, автор постійно закликає селян вчитися кооперації: “Чтобы эти разговоры стали прочным делом, в потребительской торговле нужно быть умелым”, бо вихід один: “За нуждою

² До речі, Організацією Об’єднаних Націй 2012 рік проголошено Міжнародним роком кооперативів.

злых годин, жизнь чтоб взвидеть дивною, к ней дорогою иди кооперативною”.

“Сказка про купцову нацию, мужика и кооперацию” є прекрасною “агіткою” й водночас невеличким практичним посібником із сільськогосподарської кооперації, написаним найбільш доступною для розуміння тодішнім сільським населенням мовою казки.

На особливу увагу заслуговують і “Кооперативные плакаты” В. Маяковського [18]. За революційною патетикою проглядається добре продуманий, як і в попередньому творі, поетичний підручник із практичних основ кооперації. Ось так описано вигоди від кредитної кооперації: “Даст ссуду частный торговец, после крестьян стрижет, как овец. Кооперация крестьянскому люду дает на выгодных условиях ссуду”. А так — від кооперації під час обробітку землі: “В одиночку, в поту и мыле, древней сошкой перепыхиваем луг. Через кооперацию трактор осилим, а не то что плуг!”.

У віршах роз’яснено також особливості організації кооперативів, зокрема принцип добровільного членства: “В кооперацию приходишь не по принуждению, а только собственной выгоды ради”; показано, як відбуваються ціноутворення та розрахунки за продукцію: “При сдаче хлеба задержек нет. Сейчас оплачивают по средней цене”. Наголошено на суспільному значенні кооперативів: “Кроме этого, хлеб, тобою отданный, не спекулянт жрет, а ест голодный. Чтоб польза была республике и тебе барыши — урожай кооперативам сдать реши”.

Твори поета розміщувалися на плакатах, що значно підсилювало їхню дію завдяки візуалізації. Як відомо, В. Маяковський був ще й художником і брав участь у роботі над “Вікнами сатири РОСТА” — серією плакатів, створених поетами і художниками, які працювали в системі Російського телеграфного агентства (РОСТА), тобто ці плакати і віршовані тексти до них замовлялися від імені держави [19].

В. Маяковський простою і зрозумілою для селян мовою весь час пояснює, чому необхідно об’єднуватися в кооперативи: “Не счастье в стране хозяйств распыленных, что ни деревня — нужда видна. И тут и там не хватает силенок: одна лошаденка, коровенка одна. Так крестьянин и кружится белкой, едва зарабатывая на прокорм. Никак от формы хозяйства мелкой ему не подняться до высших форм. На крупное хозяйство легко б опираться, скорей бы изжить тяжелые дни, если повсюду в кооперацию мелких хозяев объединить!” [20]. Тема актуальна і для сучасного села, коли понад 70 % трудомісткої сільськогосподарської продукції повсякденного споживання: картоплі, інших овочів, фруктів, м’яса та м’яса — виробляється в особистих селянських і фермерських господарствах та фізичними особами [2].

В іншому прикладі [20] йдеться про кооперацію громад двох сіл. В обох селах не те що трактора — плуга не знали, “шкрябая землю сохой”. А перекупник Патрикеей “зерном зашибал ... деньгу” та “закупал на корню и лен и пеньку, ничему из деревни не давал выходу” і був “страшный противник всяких организаций кооперативных”. Йому намагається протистояти активіст бідняк Ермил. Однак “... что Ермил: крысы бедней. Хоть и тому верь не ахти-то, ну а все ж Патрикеею видней, он, вишь, церковный ктитор!” Цими рядками автор підкреслює ще один важливий для кооперації аспект — питання лідерства і довіри

до тих, хто пропагує кооперативну ідею. У процес також втручається, говорячи сучасною мовою, сільськогосподарський дорадник — кооперативний інструктор: “Приехал однажды на коньке вороном (пришлось порядочный сделать крюк-то) сельскохозяйственный агроном — кооперативный инструктор”. Варто звернути увагу на те, що сто років тому держава своїм коштом утримувала кооперативних інструкторів, які мали донести знання про кооперацію до селян. Сьогодні такого немає, попри те, що на державному рівні визнано: формування кооперативного сегмента аграрного ринку стримується “відсутністю кваліфікованих кадрів — організаторів кооперативного руху, недостатньою обізнаністю селян у перевагах об’єднання зусиль на умовах кооперації” [2]. Звичайно, відповісти на запитання, “чем объяснить в хозяйстве застой, и как с тем застоєм справиться”, покликані сільськогосподарські дорадчі служби, однак держава надає їм лише мінімальну підтримку або не підтримує зовсім. Можливо, сучасним українським селянам варто скористатися порадою В. Маяковського: “Если не бывал у вас инструктор-кооператор, требуйте его — немедленно!”.

Мине небагато часу, і ставлення до кооперації у радянської влади дуже зміниться. А поки що є неп і заклики кооперативного інструктора: “Скупщика руку укоротив (уж очень она во тьме длинна), производственный кооператив организуем немедленно”. Далі у поетичній формі викладено методичні рекомендації зі створення кооперативу: “Пятьдесят хозяев — никак не менее, а больше лучше, — хоть сто, хоть двести, собирайте разум, труд и умение, организуйтесь вместе. Подсчитайте точно силы свои, учтите трудоспособность каждого заранее, да и собирайте товарищеские паи, да и открывайте общее собрание. <...> В долгий ящик не откладывая дела, написали заявление, форма — проста. И без задержки из земотдела получили зарегистрированный устав”.

До теми кооперації В. Маяковський звертався ще не раз (“Рассказ о том, путем каким с бедою справился Аким” [21], “Рассказ литейщика Ивана Козырева о вселении в новую квартиру” [22], “Запасливый кооператор” [23] та ін.). Зазвичай “кооперативні” твори В. Маяковський писав у співавторстві з іншим відомим поетом — Миколою Асеевим [24]. Усі вони побудовані за класичним принципом казки: добро, і зокрема кооперативна ідея, завжди перемагає.

Дослідники [25] звертають увагу на постанову Колегії Народного комісаріату робітничо-селянської інспекції УСРР від 9 лютого 1925 р. “Про літературу для села”, після виходу якої активізувало діяльність в Україні видавництво “Книгоспілка”, що друкувало не тільки сільськогосподарські книги, а й, наприклад, “П’єси про кооперативне життя” Б. Мамонтова. Після одержавлення кооперації у СРСР зникла потреба у просуванні кооперативної ідеї. Кооперативи, фактично перетворені в державні організації, у літературних творах якщо і згадуються, то з гумором, іронією чи у сатиричному стилі. Прикладом такого сатиричного зображення радянських кооперативів є написана у 1930 р. п’єса Андрія Платонова “Шарманка” [26].

Кооперація є особливою темою творчості Остапа Вишні [4]. Свої твори-фейлетони автор назвав усмішками. У них тонко й образно змальовано проблеми кооперації. В усмішці “Ну що ж — регульньом!” (1920) автор в іронічній формі демонструє стурбованість нерівноцінніс-

тю обміну праці селянина на промислові товари: селянин на пуд жита може купити у коопторзі не штани, а тільки гудзик до них. Кооперативна тема звучить і в інших збірках письменника: “Вишневі усмішки сільські”, “Вишневі усмішки кримські” (1925), “Щоб і хліб родив, щоб і скот плодився”, “Лицем до села” (1926), “Вишневі усмішки кооперативні” (1927). Більшість цих творів не відома широкому загалу, оскільки у 1934 р. Остап Вишня “зізнався”, що здійснював контрреволюційну роботу на літературному фронті, і його було засуджено до розстрілу, який замінили 10 роками ув’язнення [27].

Чимало літераторів минулого підтримували кооперативний рух, навіть самі ставали учасниками кооперативних процесів. У 1883 р. Іван Франко приїздив до Коломиї з метою переконати письменника, публіциста, громадського діяча Михайла Павлика створити хліборобську артіль у Станіславі [28]. Про працю Миколи Левитського — адвоката, літератора і кооператора — І. Франко писав: “Єлисаветград за останні десятиліття став центром своєрідного селянського руху; заснований адвокатом Миколою Левитським, цей рух мав на меті організацію сільських господарських спілок і поряд із суто економічними перевагами викликав також пошвавлення національного почуття” [29]. Поет і прозаїк Мусій Кононенко (1864—1922), чия діяльність була пов’язана з Полтавщиною, працював кооперативним інструктором, видав книжку “Кооперативи Лубенського повіту” і був обраний членом правління Полтавського кредитного союзу кооперативів (Союзбанку) [30]. Перелік літераторів-кооператорів минулого можна було б продовжувати, однак у новітній українській літературі знайти такі приклади не вдалося.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Сучасні українські письменники практично не цікавляться кооперативними процесами, не беруть у них участь, тому тема кооперативів не знаходить відображення у творах художньої літератури, незважаючи на інноваційне значення кооперації для новітньої України. Винятком є лише творчість літераторів-аматорів [31], які на практиці відчували переваги кооперації, її значущість для суспільства, витратили чимало сил на нерівну боротьбу з упередженістю, байдужістю та зарозумілістю чиновників різного статусу. Ця ситуація потребує окремого дослідження, однак можна зробити припущення про її причини:

1. Соціальна значущість кооперативів є низькою: вони не стали явищем, яке б цікавило і літераторів, і читачів. Тому у письменників не виникає бажання писати про кооперацію, і для просування ідеї лишається використовувати літературні твори минулого.

2. Літератори надто мало цікавляться кооперацією, не можуть “зійти з літературного Олімпу”, щоб оцінити значущість цього явища. Потрібно стимулювати участь письменників у кооперативному процесі: ознайомлювати їх зі здобутками і проблемами кооперативів, демонструвати досвід окремих особистостей, їхній шлях до кооперації та в ній. За наявності цікавих сюжетів усе це могло б лягти в основу художніх творів.

Для творчості літераторам потрібен “вихідний матеріал”, і ним часто стають статті в газетах, публіцистичні нариси тощо. Тому за відсутності

спеціалізованої преси кооперативним організаціям слід активніше співпрацювати із журналістами та письменницькими спілками.

Громадським об'єднанням, міжнародним організаціям та органам влади як головному замовнику було б доцільно проводити літературно-публіцистичні конкурси, зробивши їх головною темою кооперативний рух, наприклад, кооперацію в сільській місцевості, і зокрема сільсько-господарську обслуговуючу кооперацію.

Потрібні також дешеві видання на тему кооперації ("сільські бібліотеки"). Ці твори мають бути приблизно такими, як поезії В. Маяковського чи байки з "Бюлетеня кредитних спілок України", тобто влучними, простими і зрозумілими. Та оскільки їх підготовка, друк та розповсюдження потребують значних витрат, то без державної підтримки не обійтися, і держава має стимулювати такі процеси.

І головне: щоб кооперативна ідея оволоділа масами і в українському селі було відроджено кооперацію, необхідний системний, програмний підхід до інформування сільського населення про зміст кооперації, кооперативну ідею. Без поширення таких знань не варто сподіватися на успіх. У цьому можуть допомогти як давні, так і сучасні кооперативні міфи, легенди, казки, історії, і важлива роль у їх створенні належатиме літераторам.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. *Маркс К.* К критике гегелевской философии права [Електронний ресурс] / Карл Маркс. — Режим доступа : http://krotov.info/libr_min/m/maistr/marx.html.
2. Про затвердження Державної цільової економічної програми підтримки розвитку сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів на період до 2015 року : постанова Кабінету Міністрів України від 3 червня 2009 р. № 557 [Електронний ресурс] // Законодавство України. — Режим доступа : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/557-2009-%D0%BF>.
3. *Фінашина Г.В.* Механізм сільськогосподарської кооперації: сутність, структура та особливості функціонування [Електронний ресурс] / Г.В. Фінашина. — Режим доступа : http://archive.nbuv.gov.ua/portal/chem_biol/vzhnau/2011_1/170.pdf.
4. *Остап Вишня* (Губенко Павло Михайлович). Твори : в 4 т. / Остап Вишня ; редкол. : І.О. Дзевєрін (голова) та ін. — К. : Дніпро, 1988.
5. *Жадан Сергій.* Нові вірші [Електронний ресурс] / Сергій Жадан. — Режим доступа : <http://liva.com.ua/zhadan-new-poems.html>.
6. Об экономике — в стихах! [Електронний ресурс]. — Режим доступа : <http://web.pl.ua/homes/kizubn/stihotvorenia/ekonomstixi.htm>.
7. Стихи о кредитном кооперативе "Лидер" [Електронний ресурс]. — Режим доступа : <http://www.credit-union.ru/cooperation/notes/5.html>.
8. Бюлетень кредитних спілок України. — 2010. — № 6 (34). — Листопад-грудень [Електронний ресурс]. — Режим доступа : <http://www.ukrcu.kiev.ua/bulletin/34.pdf>.
9. Національна асоціація кредитних спілок України : офіц. сайт [Електронний ресурс]. — Режим доступа : <http://www.ukrcu.kiev.ua/unascu/activities.htm>.
10. *Фигуровская Н.К.* П.А. Кропоткин о кооперации [Електронний ресурс] / Н.К. Фигуровская. — Режим доступа : <http://oldcancer.narod.ru/150PAK/2-11Figurovskaya.htm>.

11. Українська література XIX століття (розгорнені конспекти лекцій) [Електронний ресурс] / підгот. Таня Гаєв. — Белград, 2008. — Режим доступу : <http://www.ukrajinstika.edu.rs/preuzimanje/pdf/predavanja/Ukrajinska%20knjizvenost%20III%20%20predavanja.pdf>.
12. *Булгак О.В.* 8 травня. Пісня, співана в журбі. До 130-річчя від дня народження Н.К. Кибальчич (1878—1914) [Електронний ресурс] / О.В. Булгак. — Режим доступу : <http://dlib.eastview.com/browse/doc/13430317>.
13. Книга в Україні, 1861—1917 : матеріали до репертуару укр. кн. — Вип. 8, ч. 1 “К-Кн.” / НАН України. Нац. б-ка України ім. В.І. Вернадського ; зібтали: С.Й. Петров, С.С. Петров ; наук. ред. В.Ю. Омельчук. — К., 2006. — 405 с.
14. *Франко І.Я.* Між своїми. Епізод із взаємин між галичанами й українцями 1897 р. [Електронний ресурс] / І.Я. Франко. — Режим доступу : <http://www.myslenedrevo.com.ua/studies/franko/mosaic/30.html>.
15. *Маяковский В.В.* Как делать стихи? [Электронный ресурс] / В.В. Маяковский. — Режим доступа : <http://rifma.com.ru/Mayakovsky.html>.
16. *Маяковский В.В.* Сказка про купцову націю, мужика и кооперацию [Электронный ресурс] / В.В. Маяковский. — Режим доступа : <http://mayakovskiy.ouc.ru/skazka-pro-kupcov.html>.
17. *Булгаков М.А.* Собачье сердце [Электронный ресурс] / М.А. Булгаков. — Режим доступа : <http://ilibrary.ru/text/10/p.1/index.html>.
18. *Маяковский В.В.* Кооперативные плакаты [Электронный ресурс] / В.В. Маяковский. — Режим доступа : http://az.lib.ru/m/majakowskij_w_w/text_0460.shtml.
19. Окна сатиры РОСТА [Электронный ресурс] // Википедия. — Режим доступа : http://ru.wikipedia.org/wiki/Окна_сатиры_РОСТА.
20. *Маяковский В.В.* Одна голова всегда бедна, а потому бедна, что живет одна [Электронный ресурс]. — Режим доступа : <http://mayakovskiy.ouc.ru/odna-golova-vsegda.html>.
21. *Маяковский В.В.* Рассказ о том, путем каким с бедою справился Аким [Электронный ресурс] / В.В. Маяковский. — Режим доступа : <http://mayakovskiy.ouc.ru/rassk-o-beda-akim.html>.
22. *Маяковский В.В.* Рассказ литейщика Ивана Козырева о вселении в новую квартиру [Электронный ресурс] / В.В. Маяковский. — Режим доступа : <http://v-mayakovsky.com/stihi-1928.html>.
23. *Маяковский В.В.* Запасливый кооператор [Электронный ресурс] / В.В. Маяковский. — Режим доступа : <http://mayakovskiy.ouc.ru/zapas-kooperator.html>.
24. *Кручёных А.* Книги будетлян [Электронный ресурс] / А. Кручёных. — Режим доступа : <http://www.gileia.org/the-news/283-2011-03-26-14-46-28>.
25. *Земзюліна Н.І.* Культурно-освітня діяльність кооперативних установ України в 20—30 роки XX століття [Електронний ресурс] / Н.І. Земзюліна. — Режим доступу : http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Vlca/Gum/2009_8/12.pdf.
26. *Платонов А.П.* Драматические произведения [Электронный ресурс]. — Режим доступа : http://imwerden.de/pdf/platonov_dramaturgija.pdf.
27. *Остан Вишня.* Життєпис [Електронний ресурс] // Бібліотека української літератури. — Режим доступу : <http://www.ukrplib.com.ua/bio/printout.php?id=344>.
28. *Горук В.* Иван Франко і Коломия: хроніка перебування в покутській столиці [Електронний ресурс] / Олеся Ілюк, Володимир Горук. — Режим доступу : <http://lib.if.ua/franko/1312192745.html>.
29. *Білошапка В.* До 150-річного ювілею Миколи Левитського [Електронний ресурс] / Василь Білошапка. — Режим доступу : <http://olexrda.at.ua/news/2009-04-07-174>.

30. Мусій Степанович Кононенко [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://histpol.pl.ua/pages/content.php?page=2069>.

31. *Лаврентьев Н. О кооперации* [Электронный ресурс] / Николай Лаврентьев. — Режим доступа : <http://www.chitalnya.ru/work/153360/>.

Надійшла до редакції 13.04.2013

Коринец Р.Я. *Художественная литература как информационный источник для продвижения кооперативной идеи.*

На примере анализа отдельных литературных произведений, в частности творчества русского поэта Владимира Маяковского, продемонстрированы возможности художественной литературы как информационного источника для продвижения кооперативной идеи, развития кооперативного движения на селе.

Ключевые слова: кооператив, литература, сказка, информация, Владимир Маяковский

Korinets R.Y. *Fiction literature as an information source to promote the cooperative idea.*

On the example of some literary works, including the Russian poet Vladimir Mayakovsky, possibilities of fiction as an information source of cooperative idea and cooperative movement in rural area promotion are demonstrated.

Keywords: cooperative, literature, fairytale, information, Vladimir Mayakovsky